

Универзитет у Београду

Факултет за физичку хемију

Nove fizičkohemiske metode

NEKOVALENTNE INTERAKCIJE

Milena Petković

**predmet: Nove fizičkohemische metode
predavanje: Nekovalentne interakcije**

?

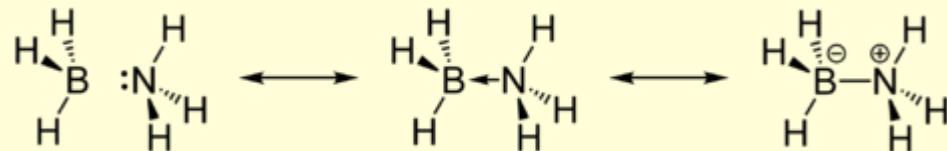
Luisova kiselina i Luisova baza

A – Luisova kiselina (akceptor elektronskog para)

B – Luisova baza (donor elektronskog para)

AB – sistem sa nekovalentnim interakcijama

Nekovalentne interakcije (NI)

Sistemi sa nekovalentnim interakcijama:
jedinjenja koja formira bar jedan par Luisove kiseline i Luisove baze.

poreklo informacija o NI:

- eksperiment (kristalne strukture, spektroskopija)
- teorijski proračuni → kooperativnost

Analizirani sistemi u čvrstom i gasovitom stanju.

Problem: rastvori

Najpoznatiji predstavnici NI:

- vodonične veze
- steking interakcije

Vodonične veze: značaj

Vodonične veze: donori i akceptori

donori vodonika

atomi velike elektronegativnosti: O, N i F

- svi halogeni elementi
- većina halkogenih elemenata
- većina pnikogenih elemenata
- atomi pojedinih metala

akceptori vodonika

atomi sa slobodnim e^- parovima: O, N i F

- sistemi sa πe^-
- pojedine σ veze
- ...

- 1) dokaz da je formirana veza;
- 2) dokaz da se ova veza ostvaruje preko H koji je već vezan za D.

Vodonične veze: uzroci stabilnosti

- elektrostatičke interakcije
- perturbacija elektronske strukture dveju vrsta pri njihovom približavanju i kovalentni doprinos
- sterna odbijanja

Primer netipične vodonične veze: CH...O

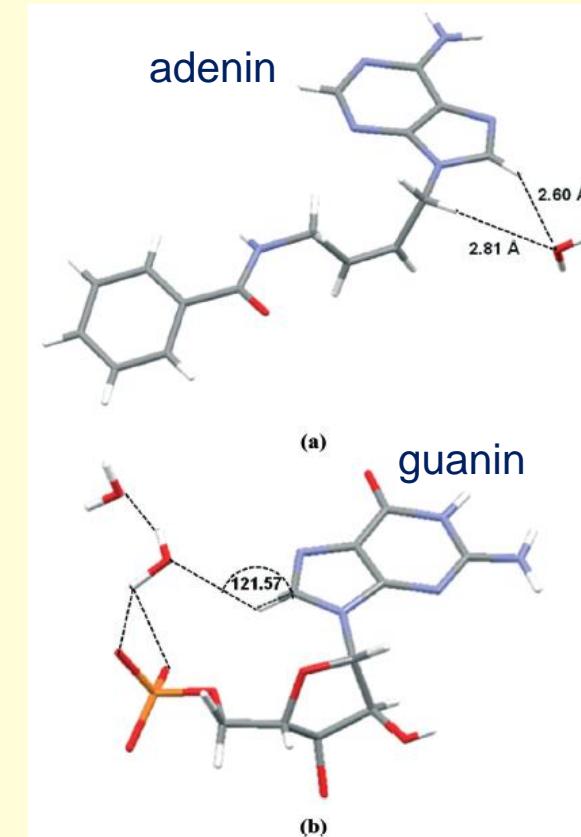
povećanje polarnosti C-H veze

- promena hibridizacije C atoma, $sp^3 \rightarrow sp$ ($HC\equiv CH$, $N\equiv CH$)
- supstituenti na C atomu koji privlače elektrone (peptidne grupe u proteinima)

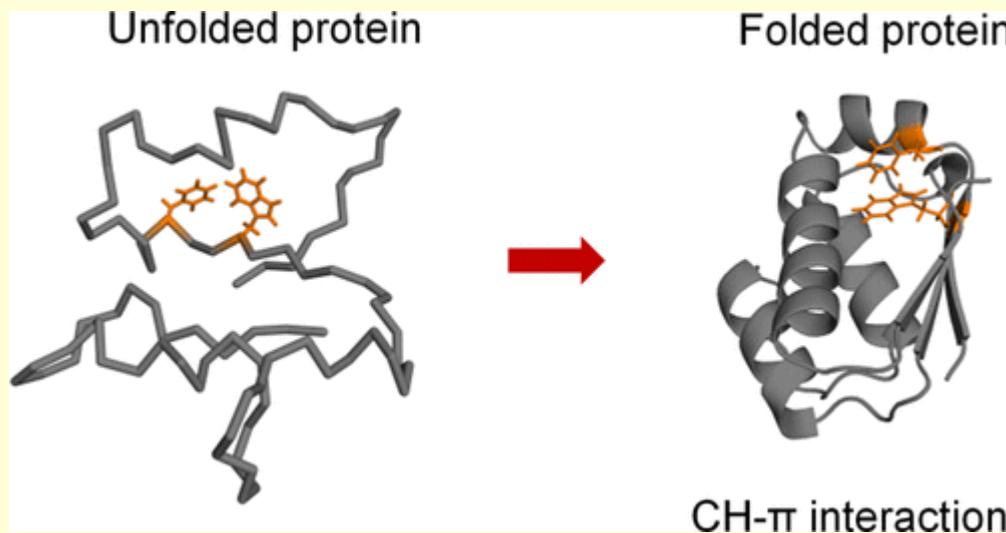
značaj:

- struktura
- mehanizmi enzimskih reakcija
- ...

D. Ž. Veljković et al. *CrystEngComm.* 16, 2014, 10089

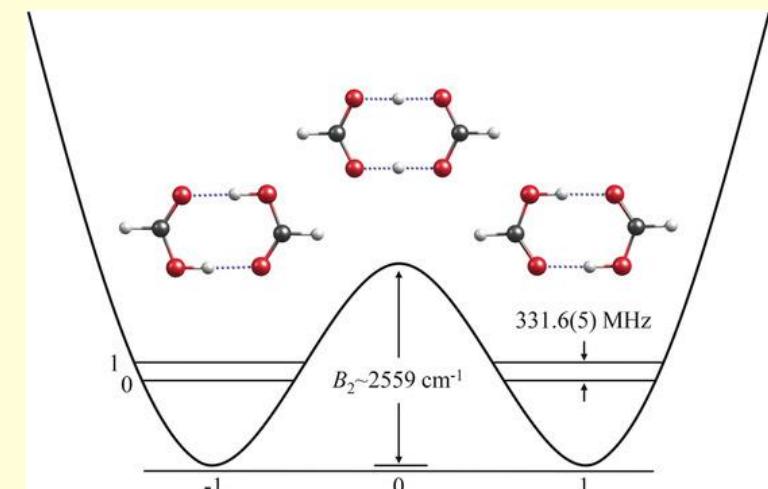
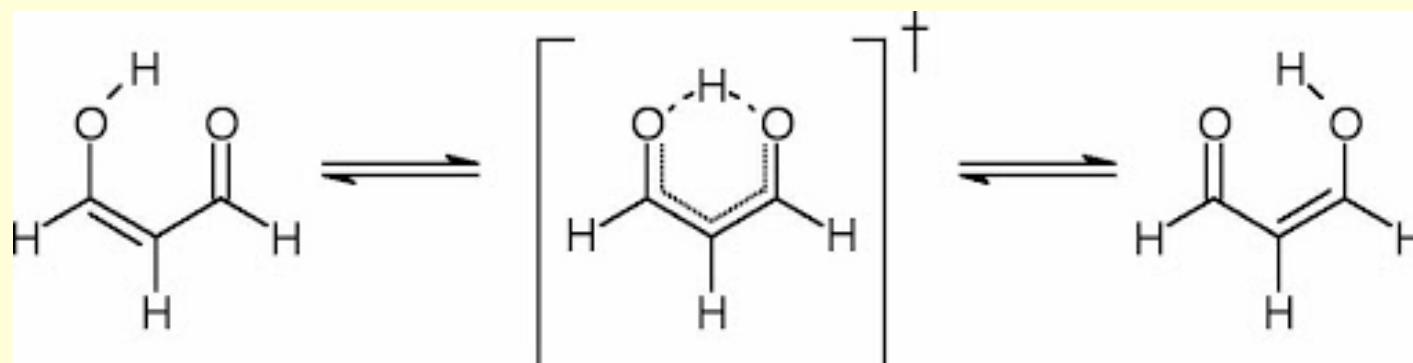
Primer netipične vodonične veze: CH... π

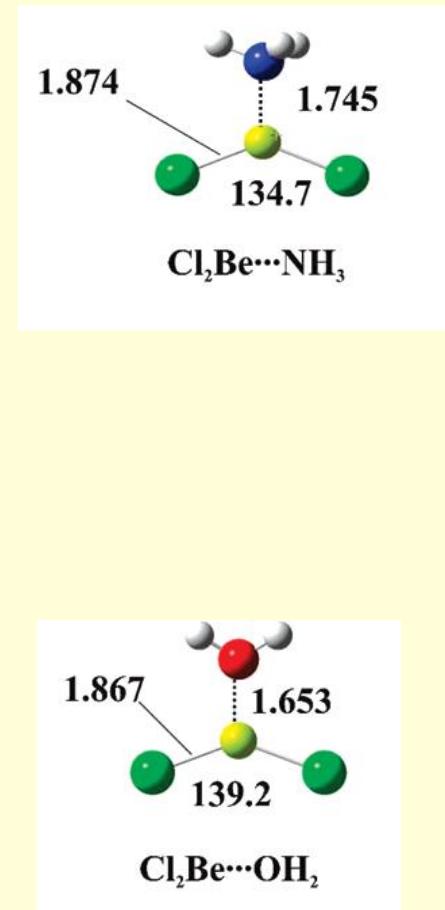
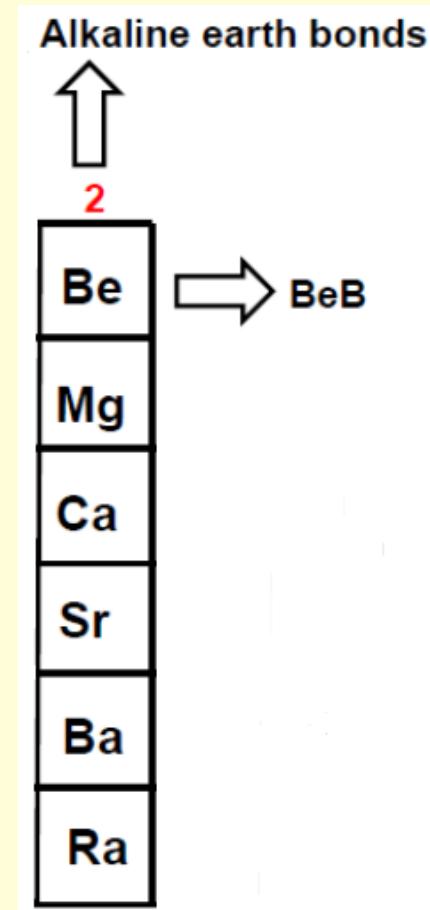
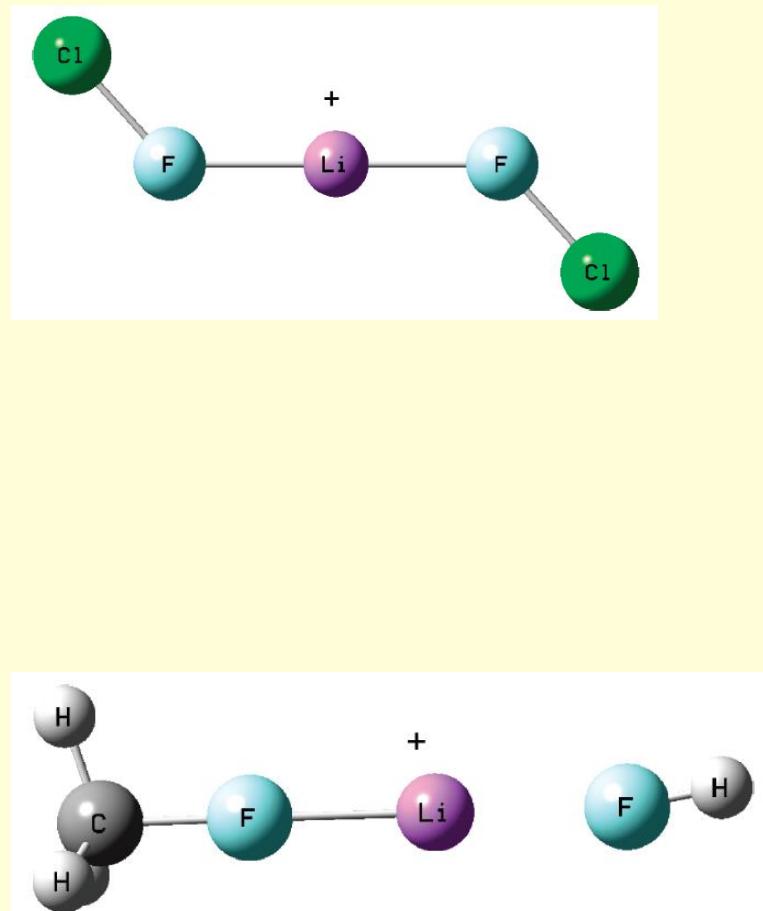
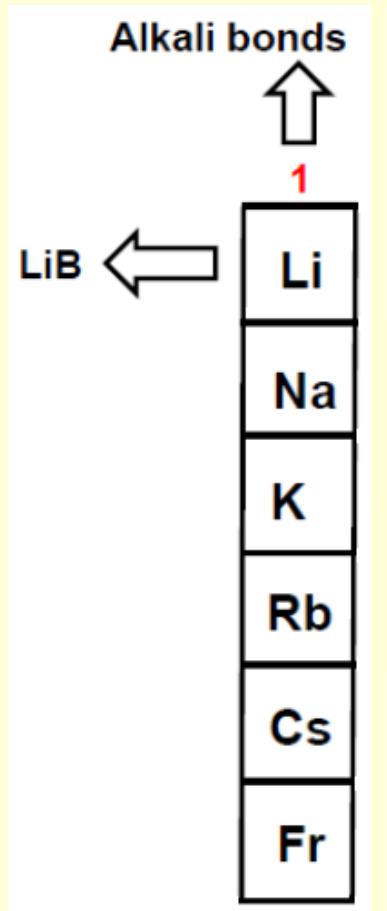
Vodonične veze: prenos H

prenos:

- vodonika ili protona
- intramolekulski i intermolekulski
- u osnovnom i u pobuđenim elektronskim stanjima
- jednostruki ili dvostruki
- simetričan i asimetričan
- ...

Alkalne i zemnoalkalne veze

Nova definicija → nove interakcije

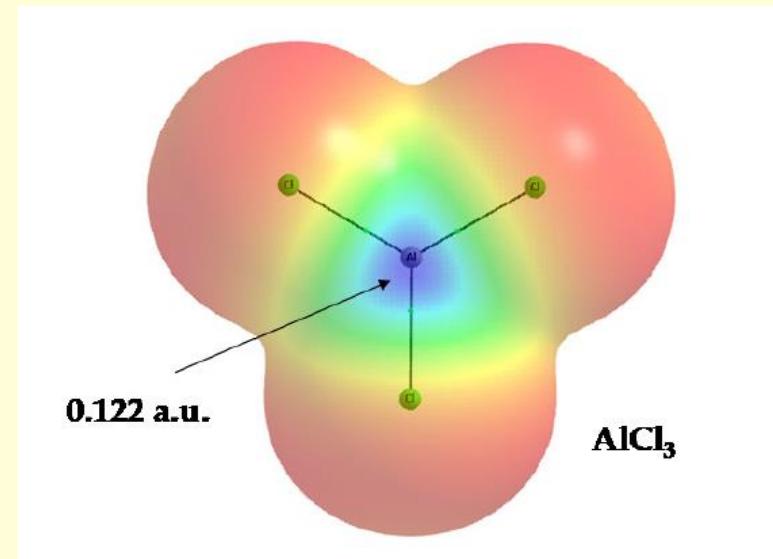
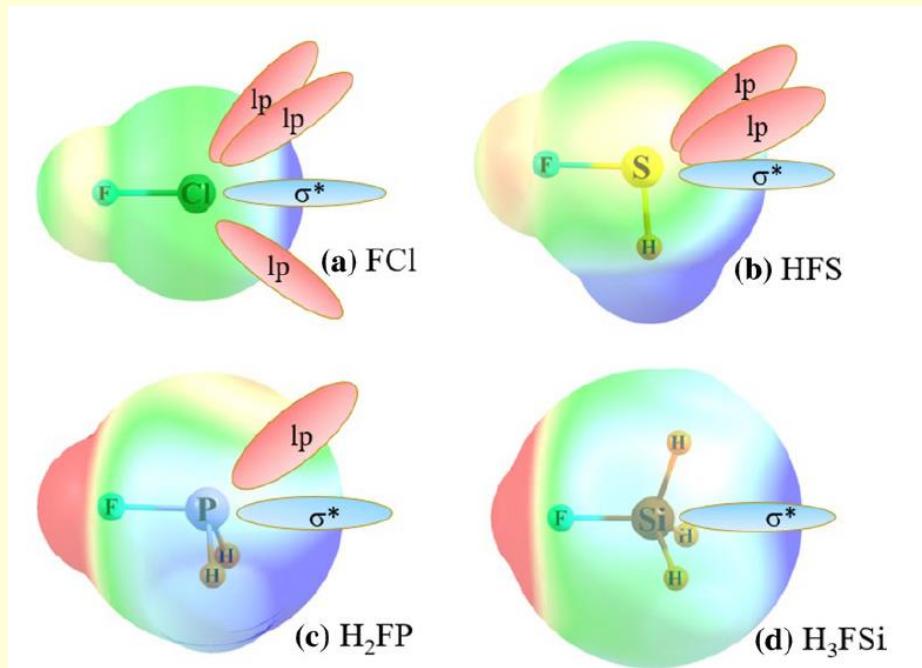
Vodonična veza: interakcija koja uključuje **premošćujući** atom vodonika.

X atom 14-18. (13) grupe periodnog sistema i ima anizotropnu raspodelu naelektrisanja

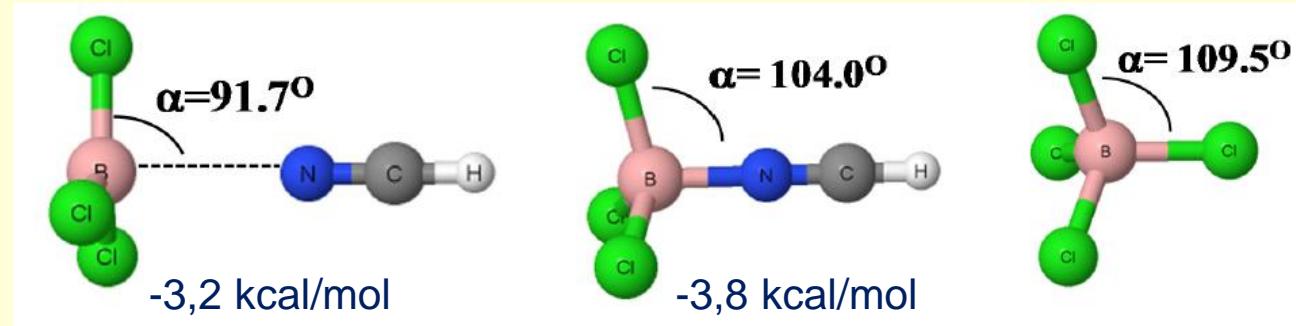

σ (π) šupljina

Trielne veze

Triel bonds
↑
13

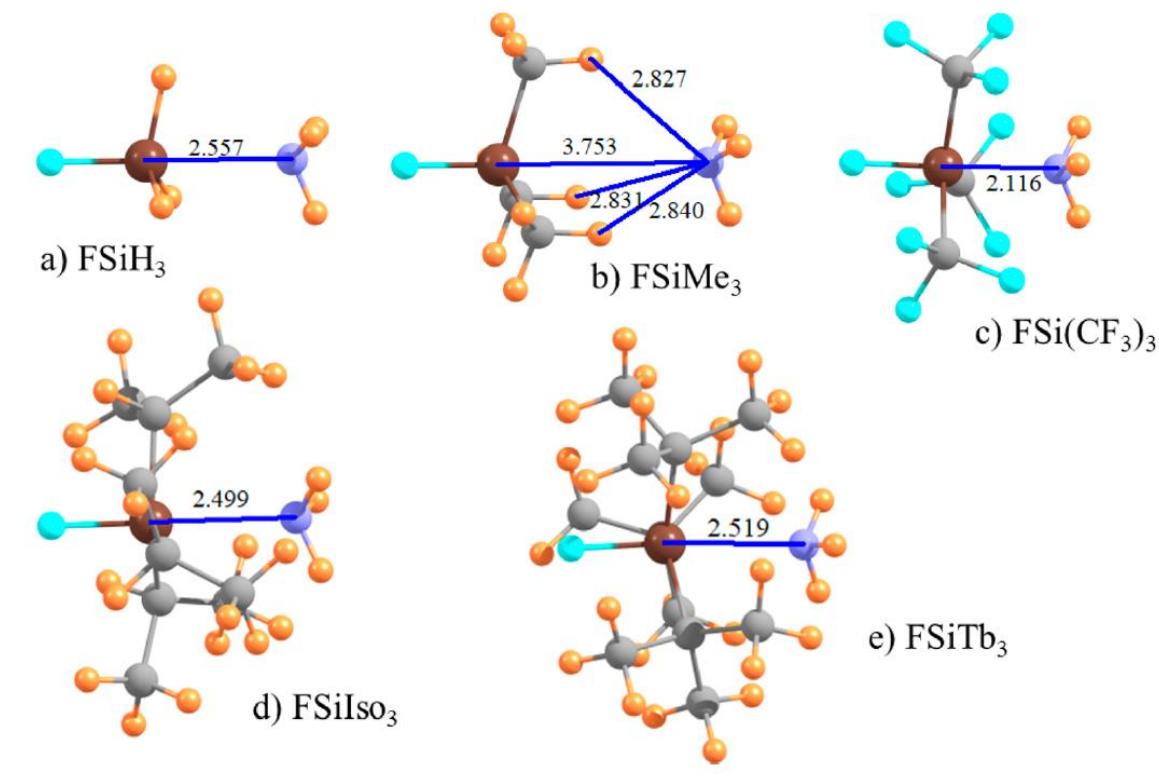

B
Al
Ga
In
Tl
Nh

Sistem	Energija veze kcal/mol
$\text{BCl}_3 \cdots \text{N}_2$	-1,5
$\text{AlH}_3 \cdots \text{NCH}$	-17,7
$\text{BH}_3 \cdots \text{NH}_3$	-30,8
$\text{AlCl}_3 \cdots \text{NH}_3$	-38,8
$\text{AlH}_3 \cdots \text{Cl}^-$	-52,2

Tetrelne veze

Tetrel bonds	↑
14	
C	
Si	
Ge	
Sn	
Pb	
Fl	

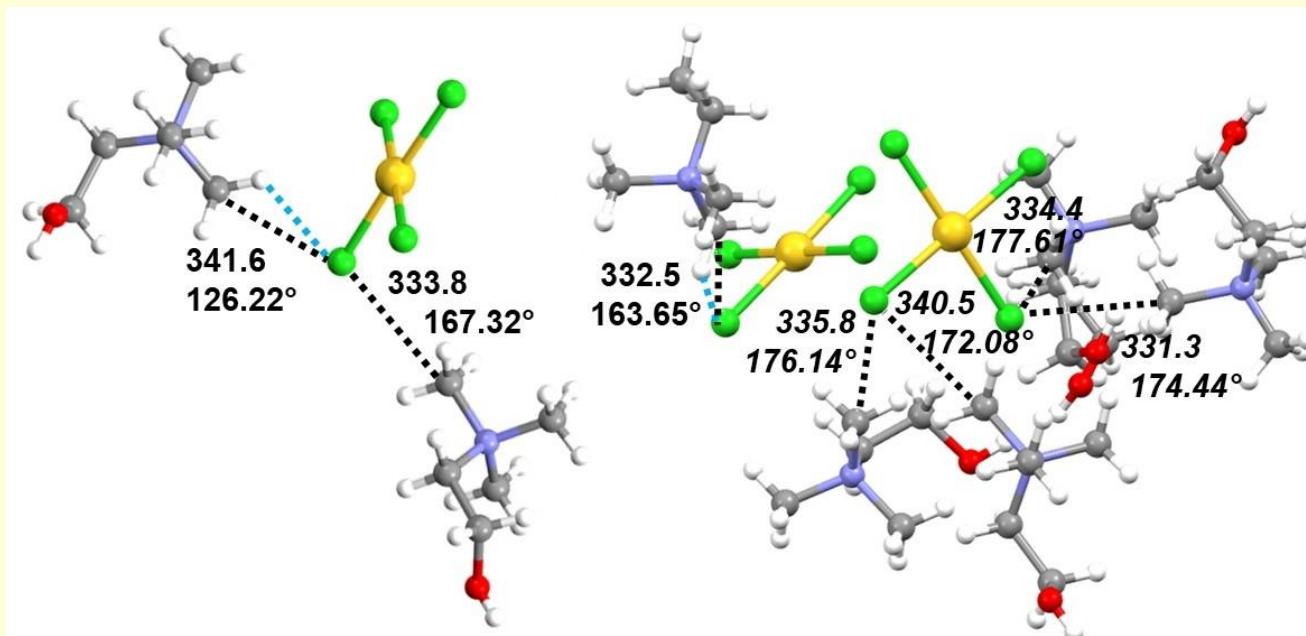
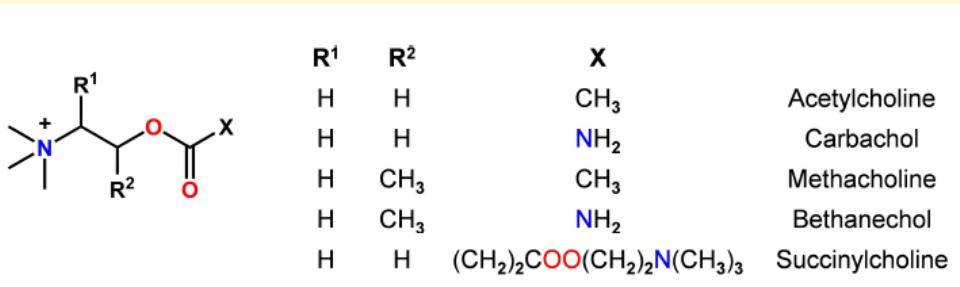

Sistem	Energija veze sa NH_3 kcal/mol
FSiH_3	-5,5
FSiMe_3	-2,2
$\text{FSi}(\text{CF}_3)_3$	-18,2
FSiIso_3	+0,2
FSiTb_3	+10,8

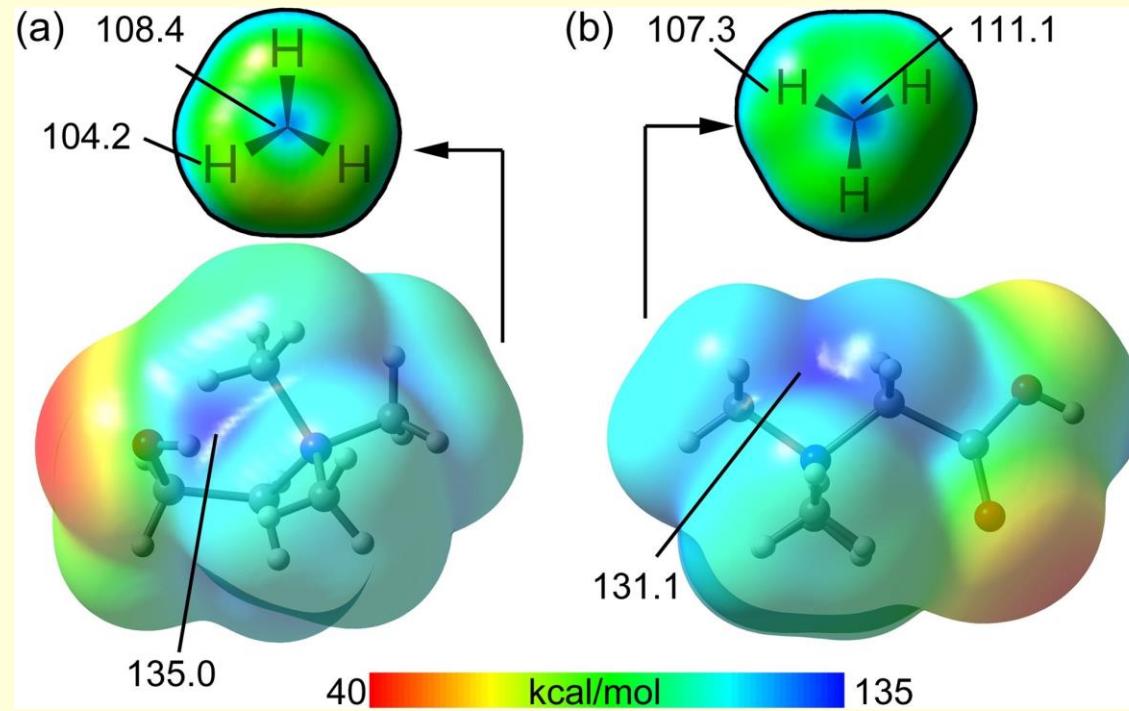
uticaj:

- veličine T atoma
- veličine supstituenta
- prirode supstituenta

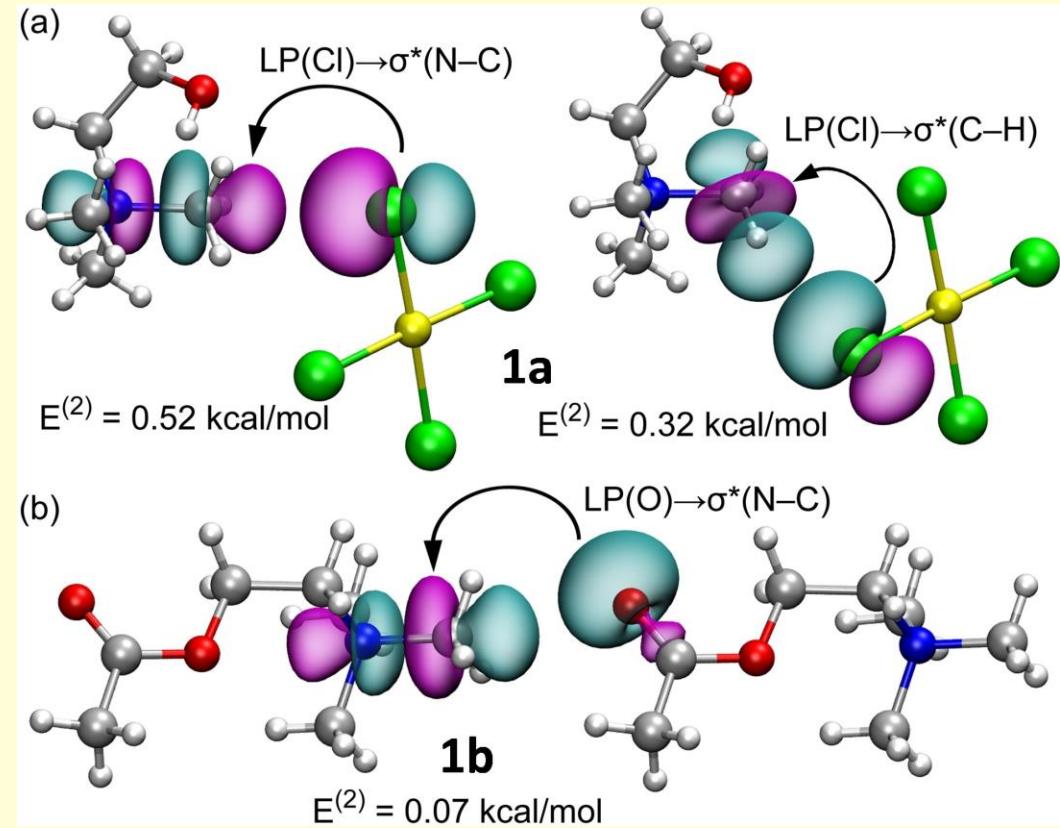
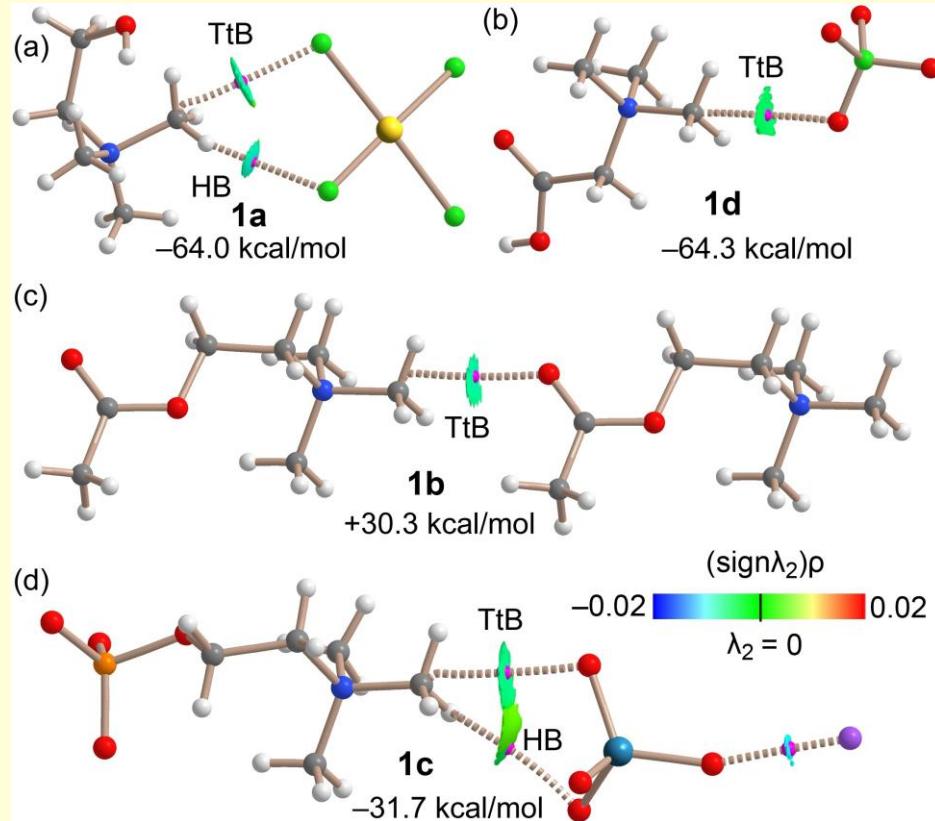
Tetrelne veze u proteinima (1)

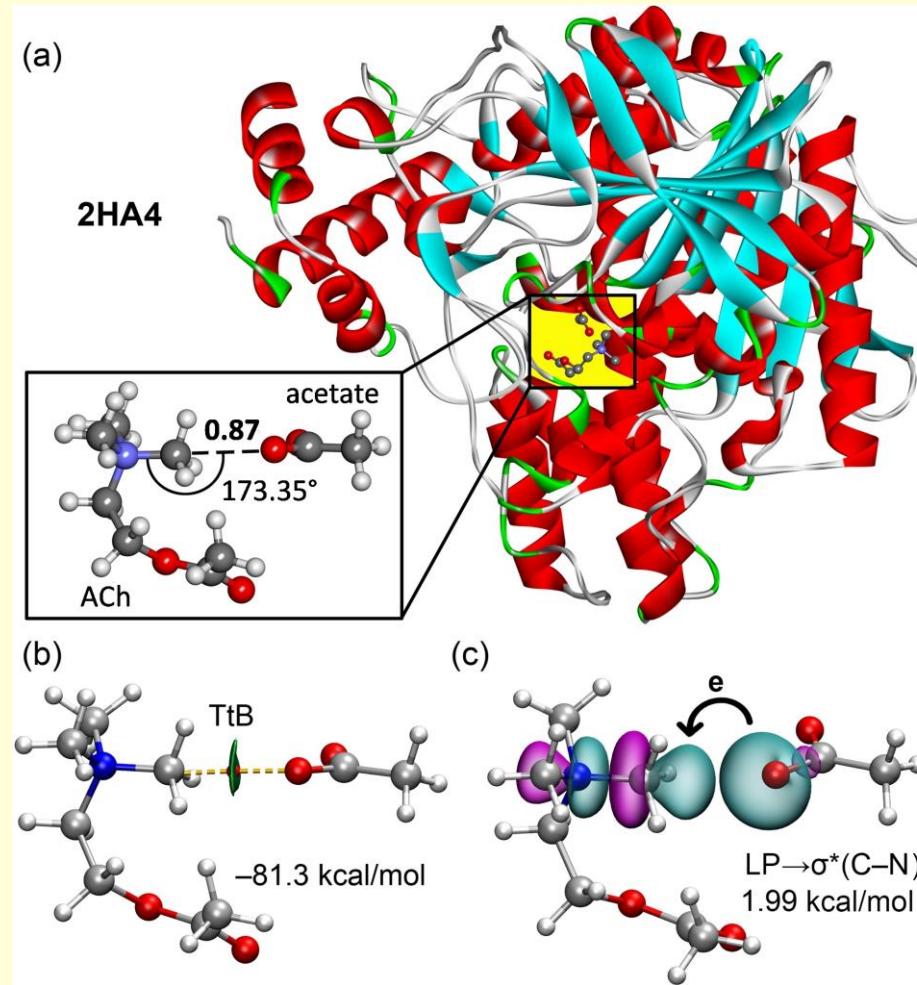
Tetrelne veze u proteinima (2)

Tetrelne veze u proteinima (3)

Tetrelne veze u proteinima (4)

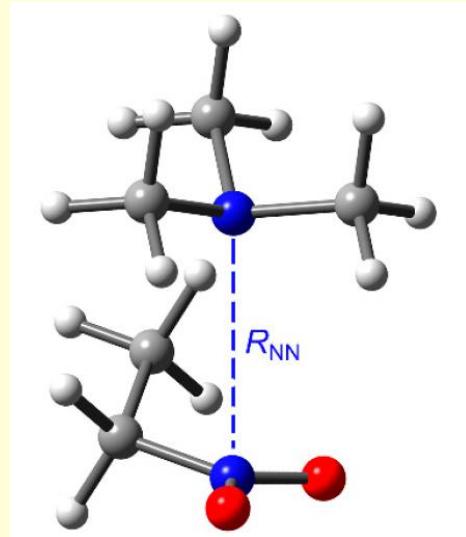
Pnikogene i halkogene veze

Pnictogen bonds

15

N
P
As
Sb
Bi
Mc

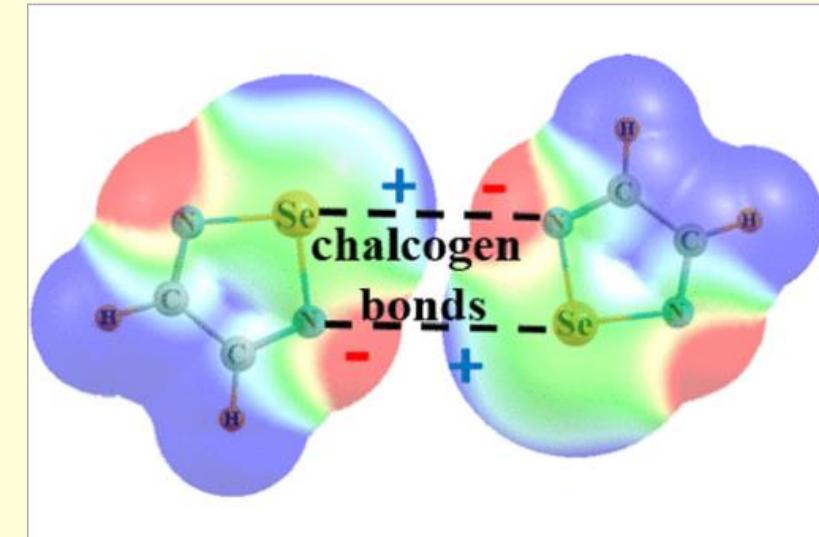

Chalcogen bonds

16

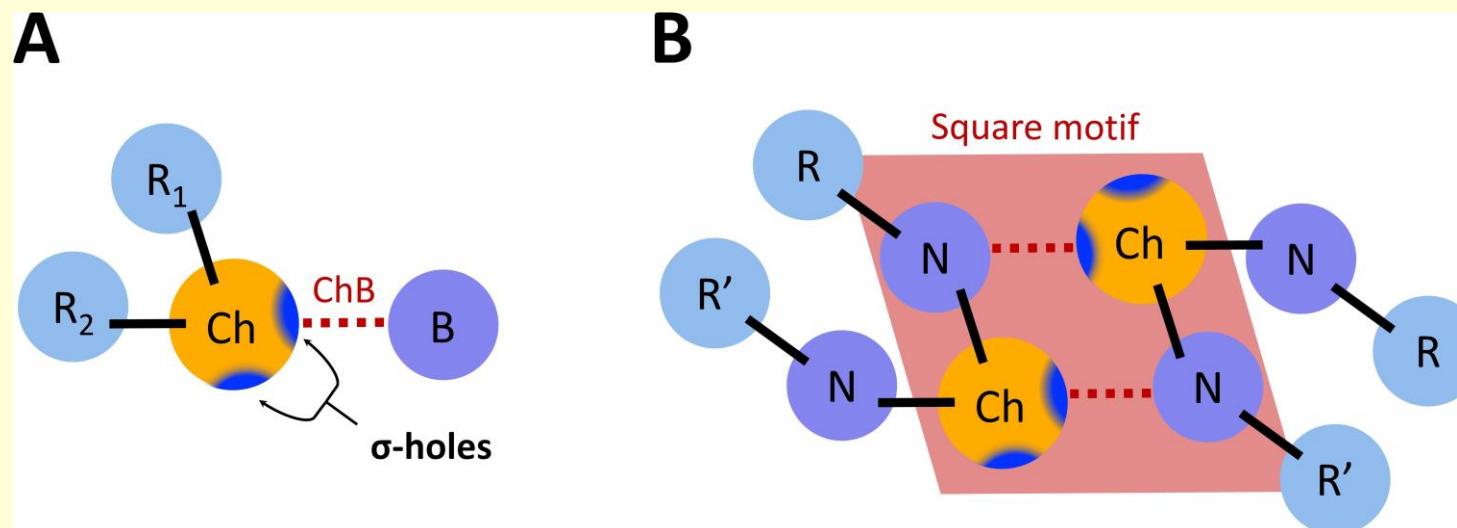
O
S
Se
Te
Po
Lv

Halkogene veze: selen (1)

ključna uloga halkogenih veza u:

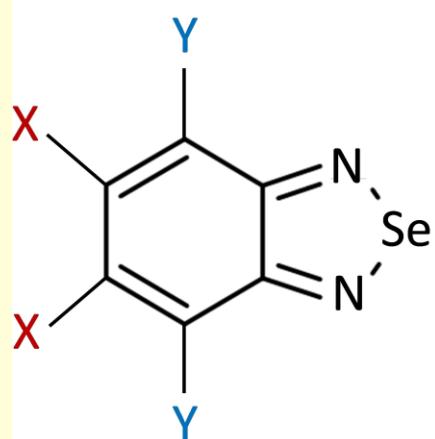
- molekulsom prepoznavanju
- kristalnim strukturama
- obrazovanju supramolekulskih struktura
- katalizi

Halkogene veze: selen (2)

na svojstva halkogenih veza utiču:

- veličina supstituenta
- položaj supstituenta
- elektronegativnost supstituenta

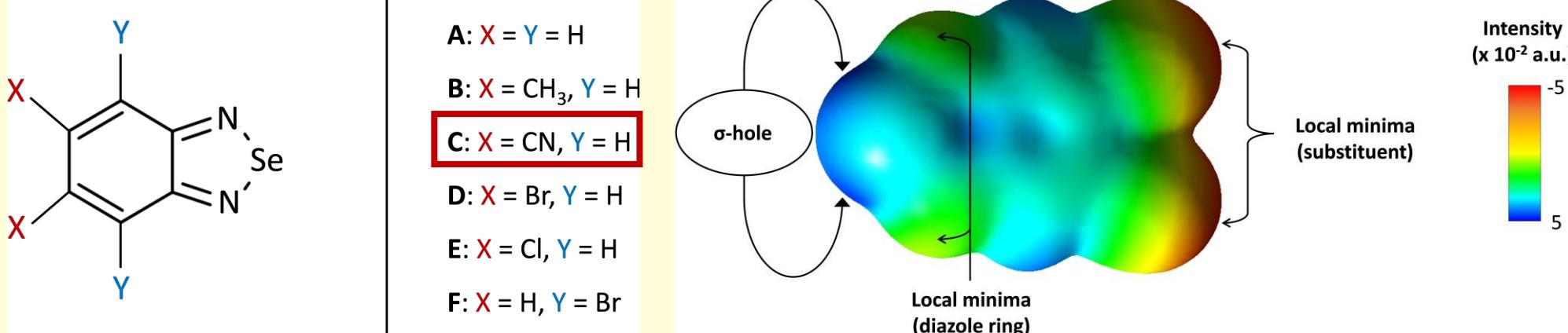

A: $X = Y = H$
B: $X = \text{CH}_3, Y = H$
C: $X = \text{CN}, Y = H$
D: $X = \text{Br}, Y = H$
E: $X = \text{Cl}, Y = H$
F: $X = H, Y = \text{Br}$

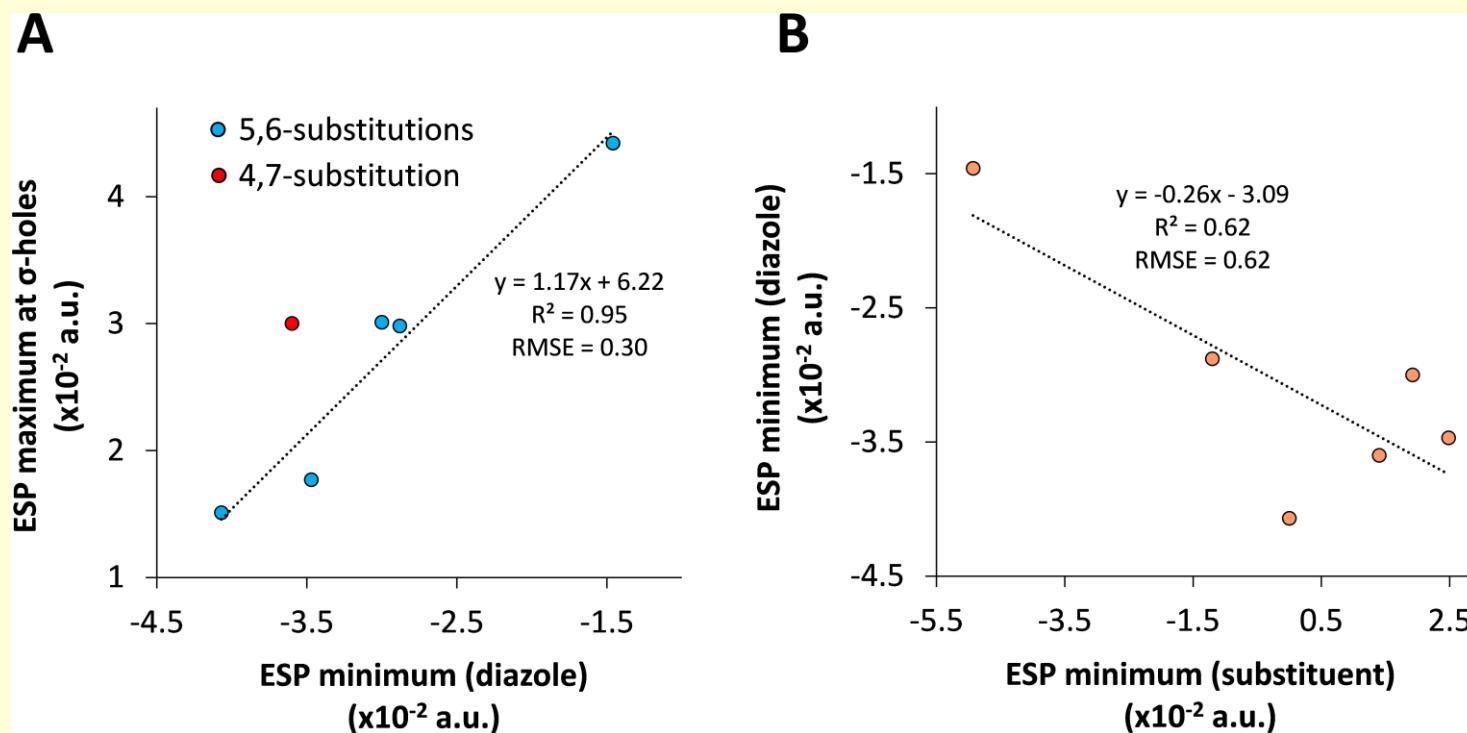
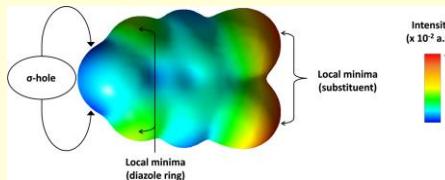
Halkogene veze: selen (3)

na svojstva halkogenih veza utiču:

- veličina supstituenta
- položaj supstituenta
- elektronegativnost supstituenta

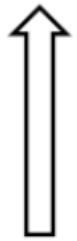

Halkogene veze: selen (4)

Halogene veze

Halogen bonds

17

F

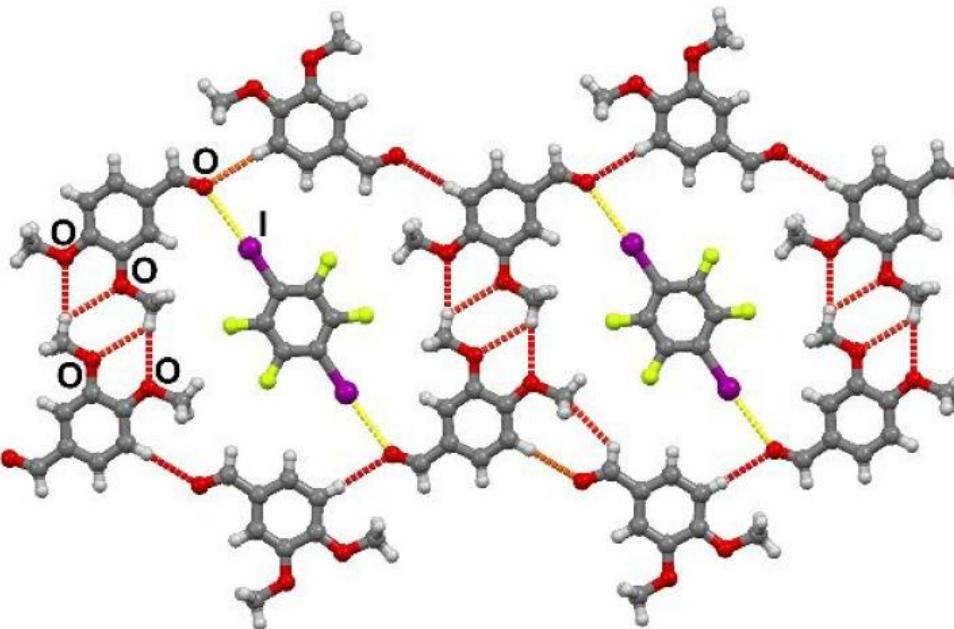
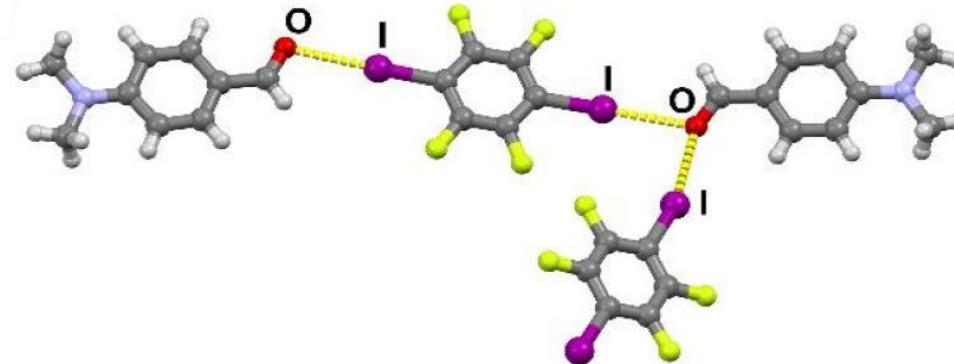
Cl

Br

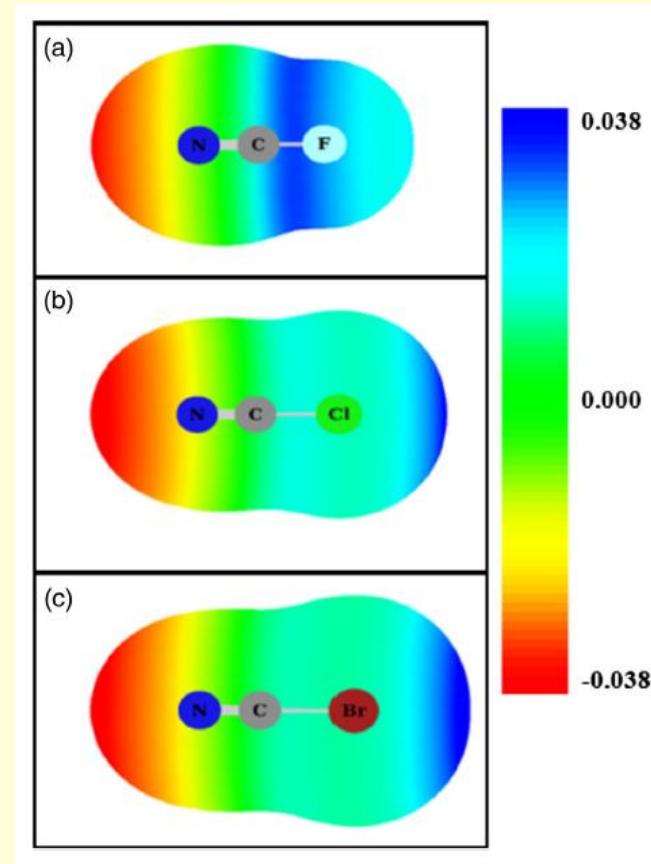
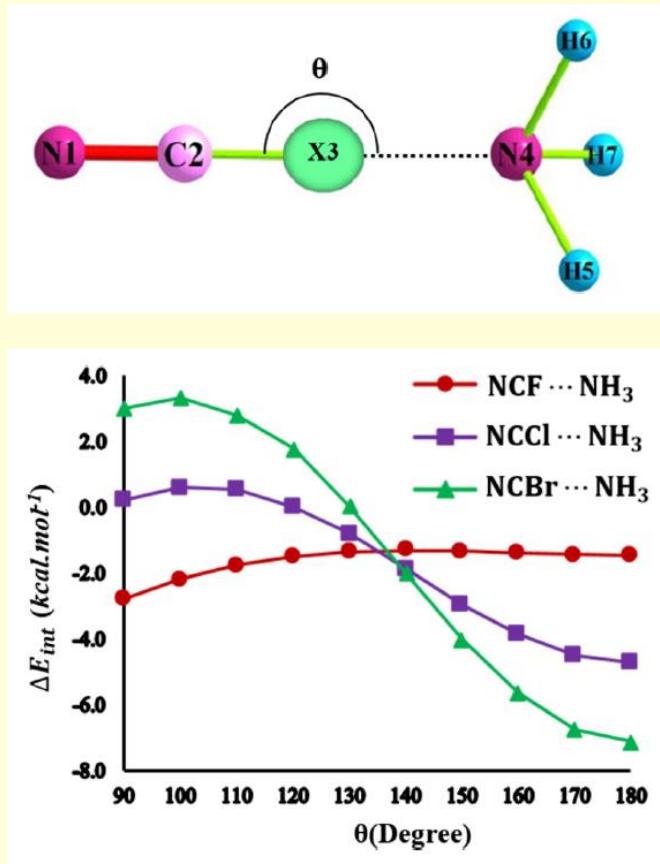
I

At

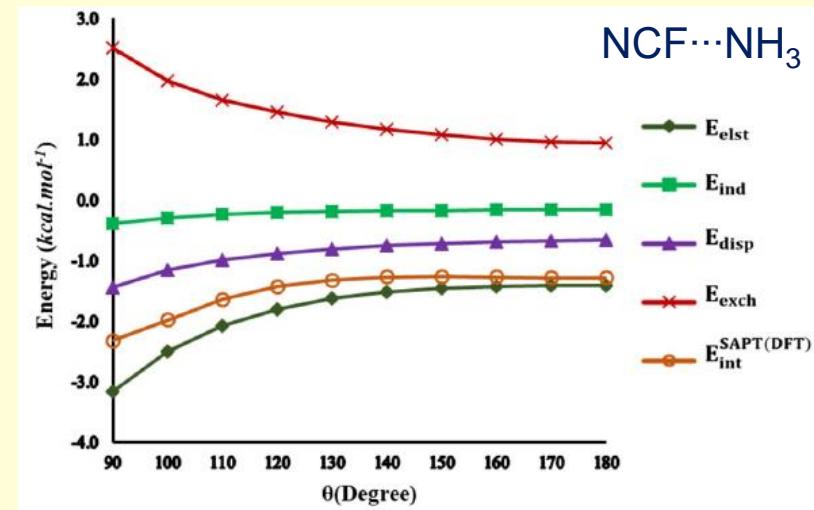
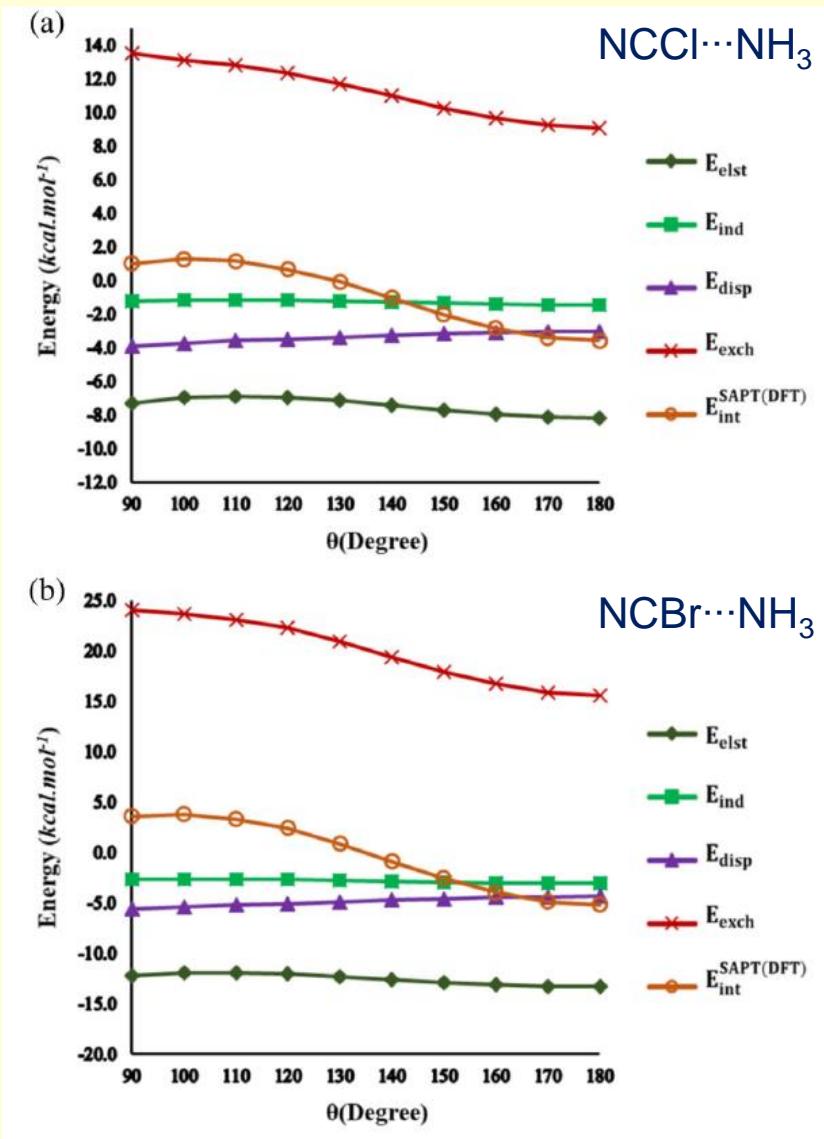
Ts

NCX...NH₃ dimeri (1)

NCX \cdots NH₃ dimeri (2)

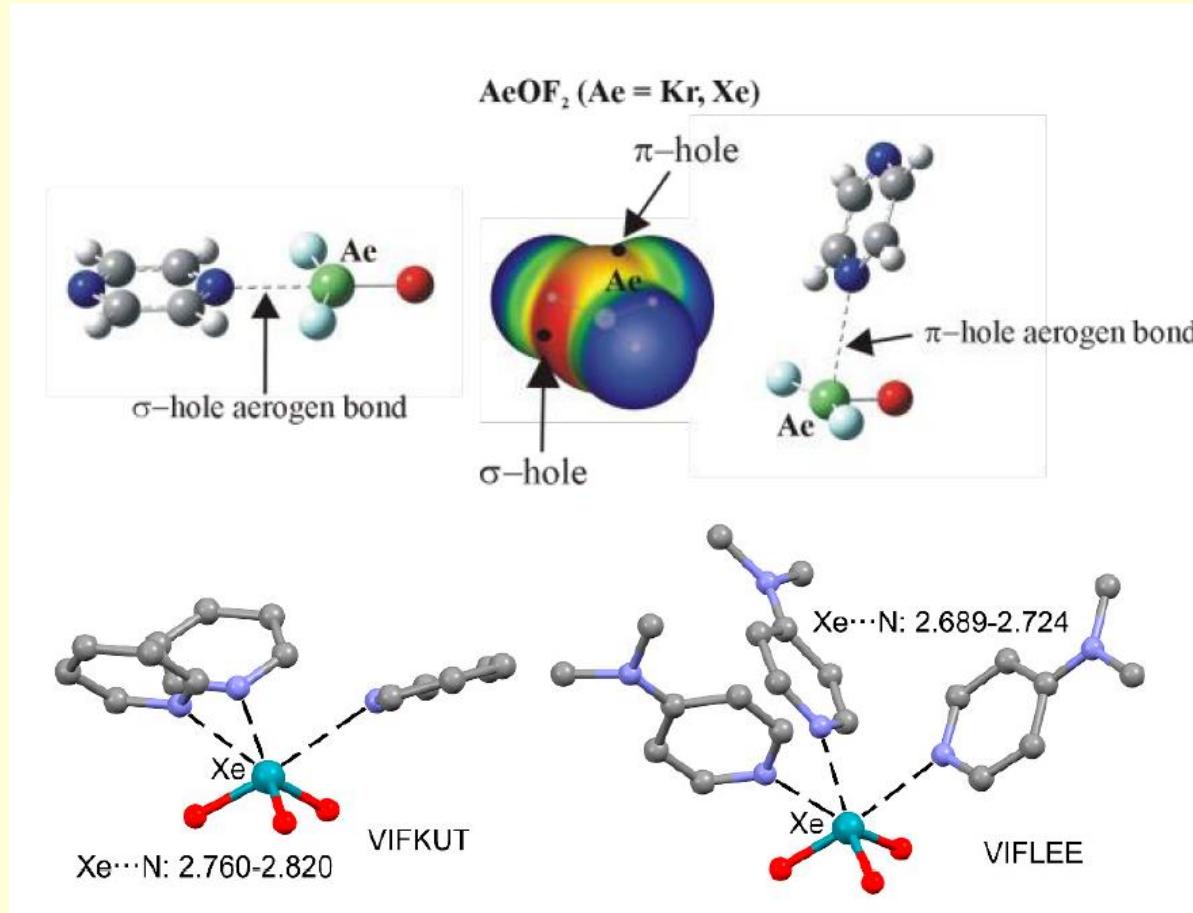
N. Orangi, K. Eskandari, *J. Comp. Chem.*
41, 2020, 1598

Aerogene veze

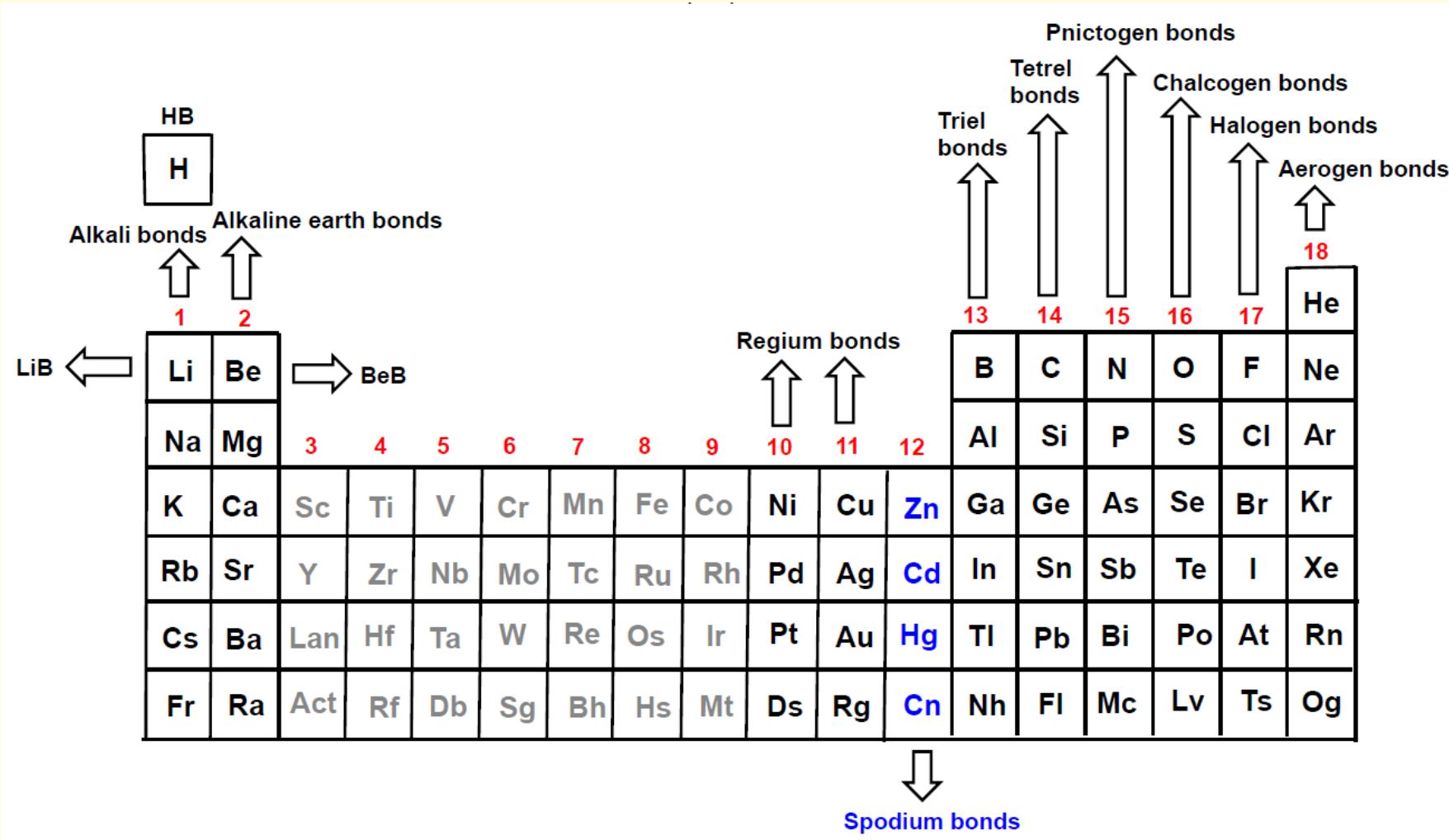
Aerogen bonds

He
Ne
Ar
Kr
Xe
Rn
Og

Naziv tipa NI potiče od Luisove kiseline

Luisove baze

anjoni

neutralni molekuli:

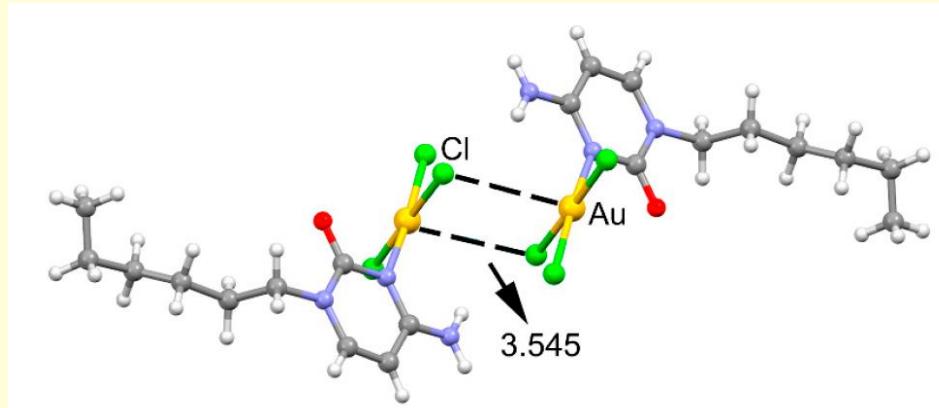
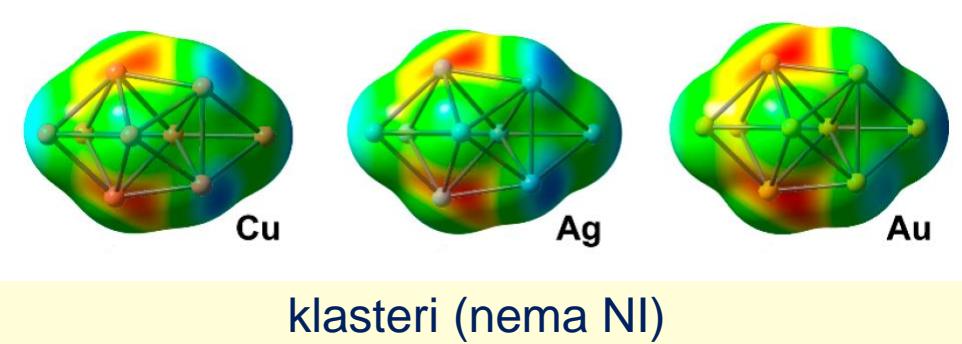
- atomi
- višestruke veze
- aromatični prstenovi
- funkcionalne grupe

Regijumske veze

Regium bonds

Ni	Cu
Pd	Ag
Pt	Au
Ds	Rg

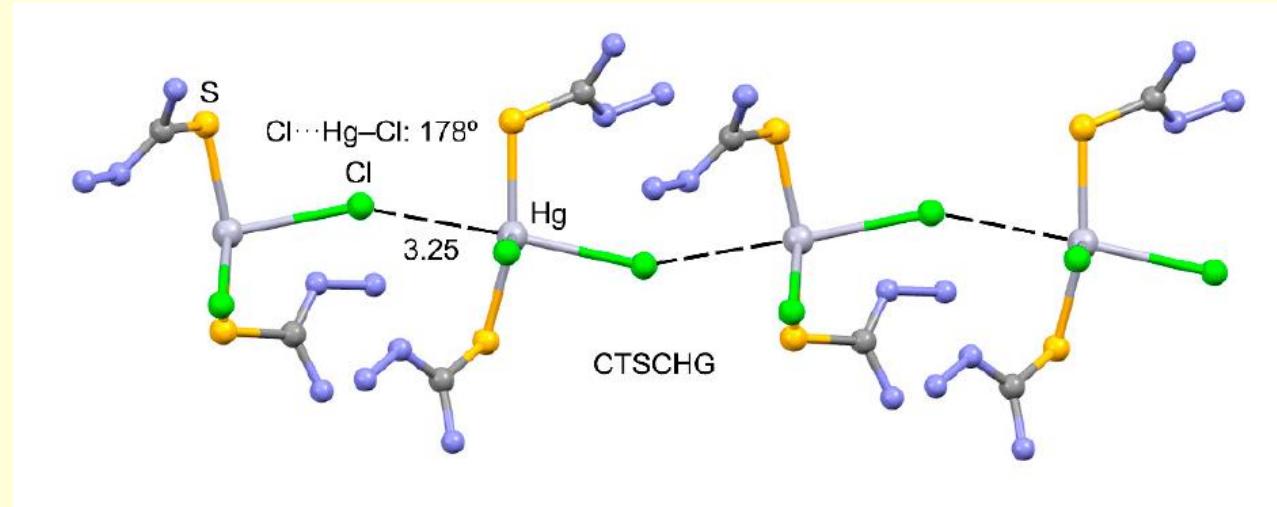
trihloro-(1-heksilcitozin)srebro(III) kompleks

Spodiumske veze

12	Zn
	Cd
	Hg
	Cn

↓

Spodium bonds

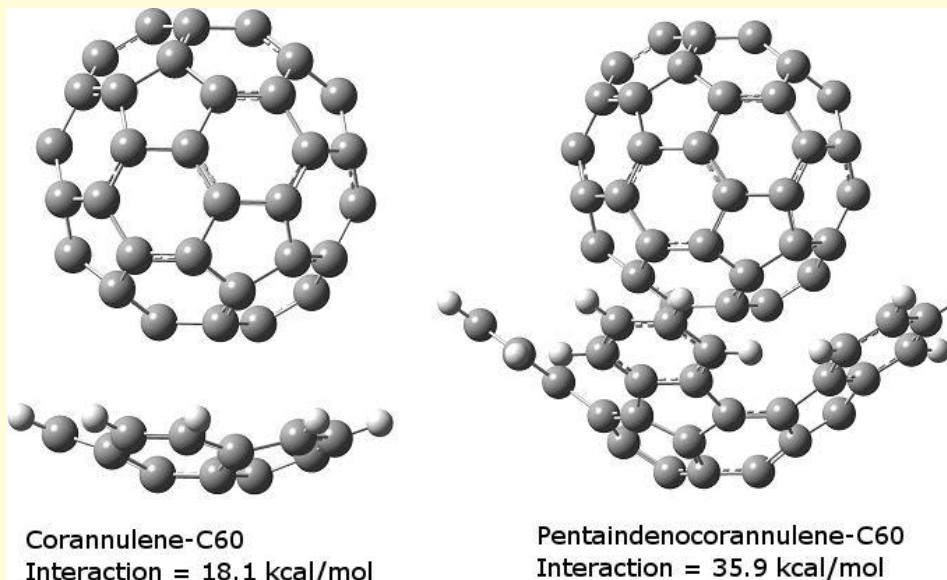
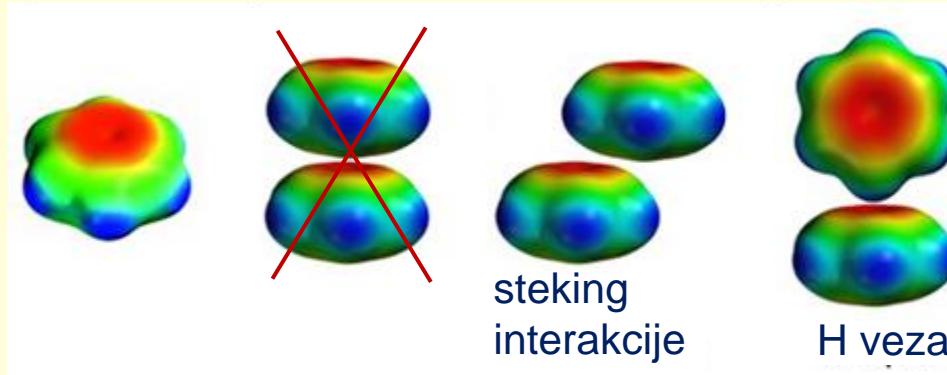

ZnO – spodium (lat)

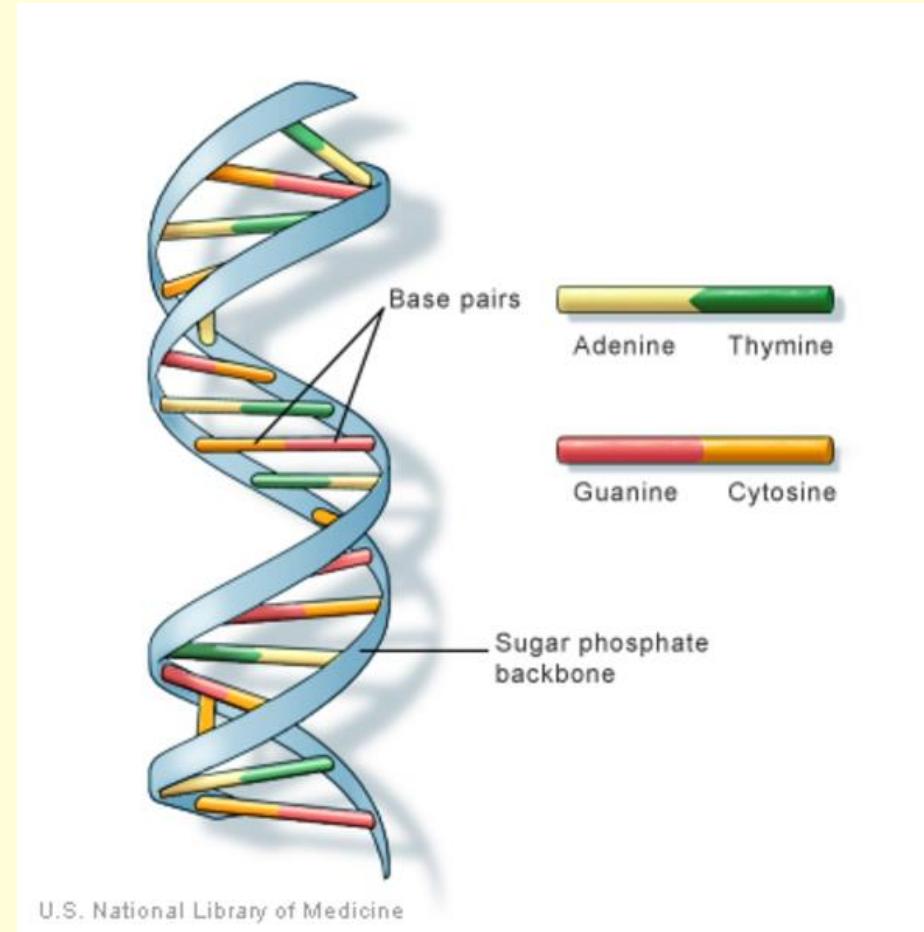
Hg-Cl veza:

- zbir van der Valsovih radijusa: 3,30 Å
- dužina Hg...Cl veze: 3,25 Å
- zbir kovalentnih radijusa: 2,39 Å

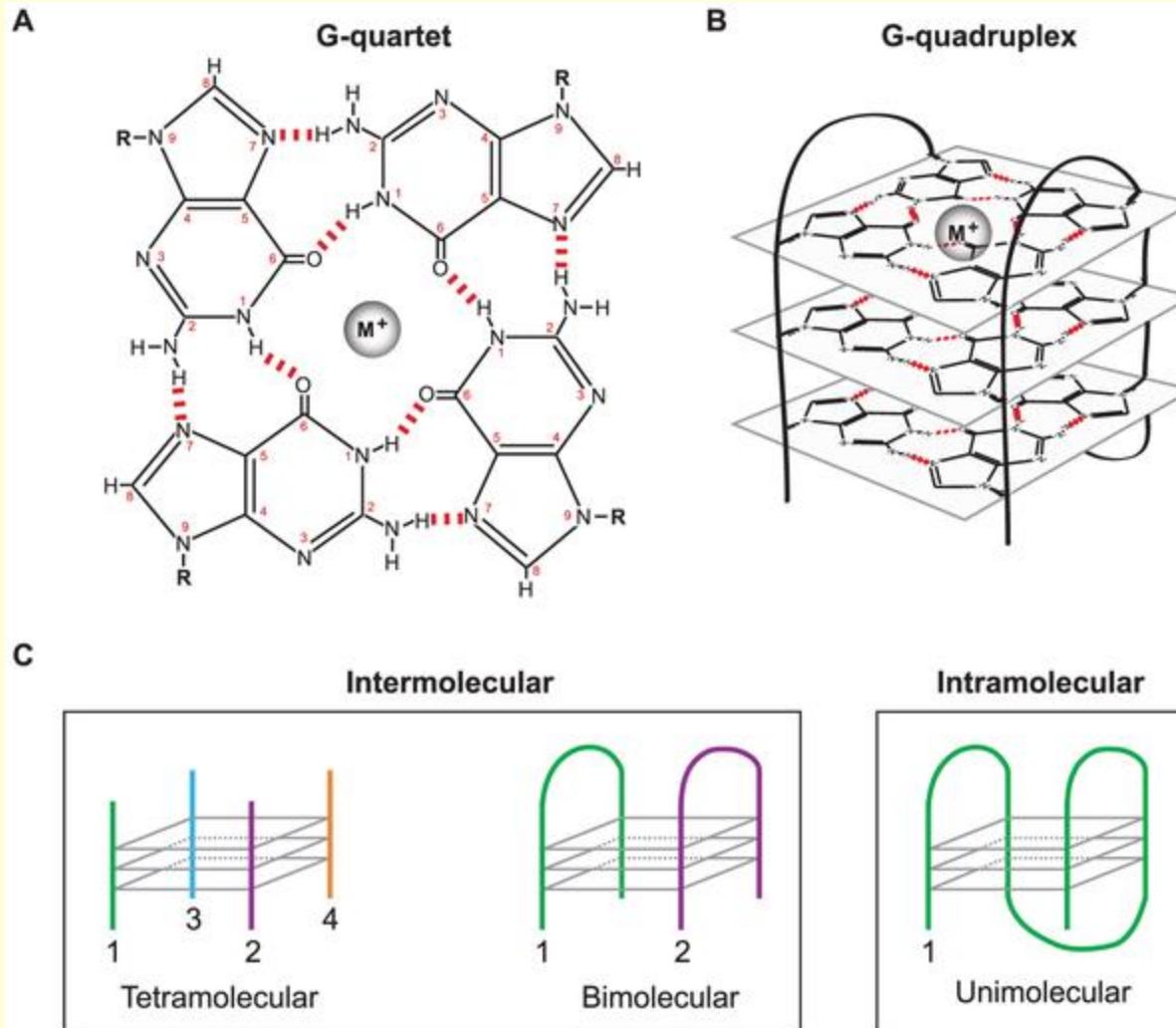
Steking interakcije

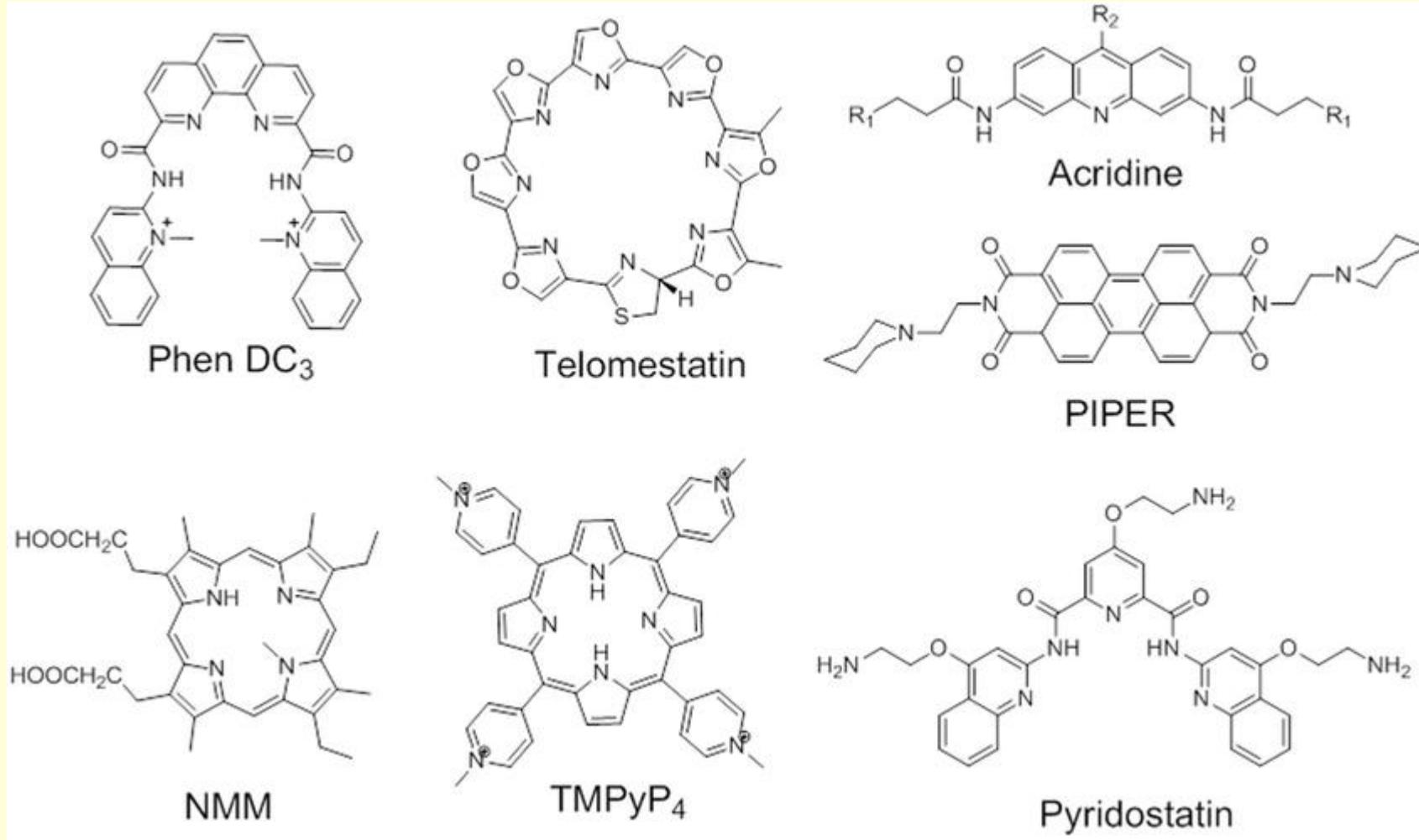
Primer: DNK

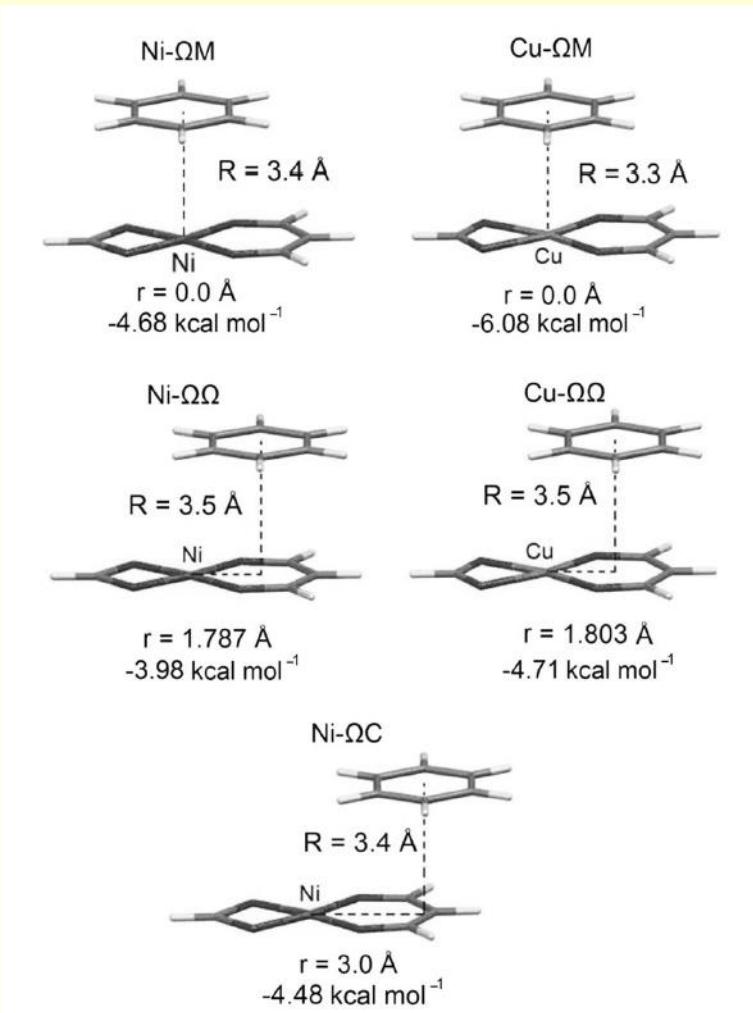
Primer: kvadrupleks guanina

Primer: kvadrupleks guanina – ligandi

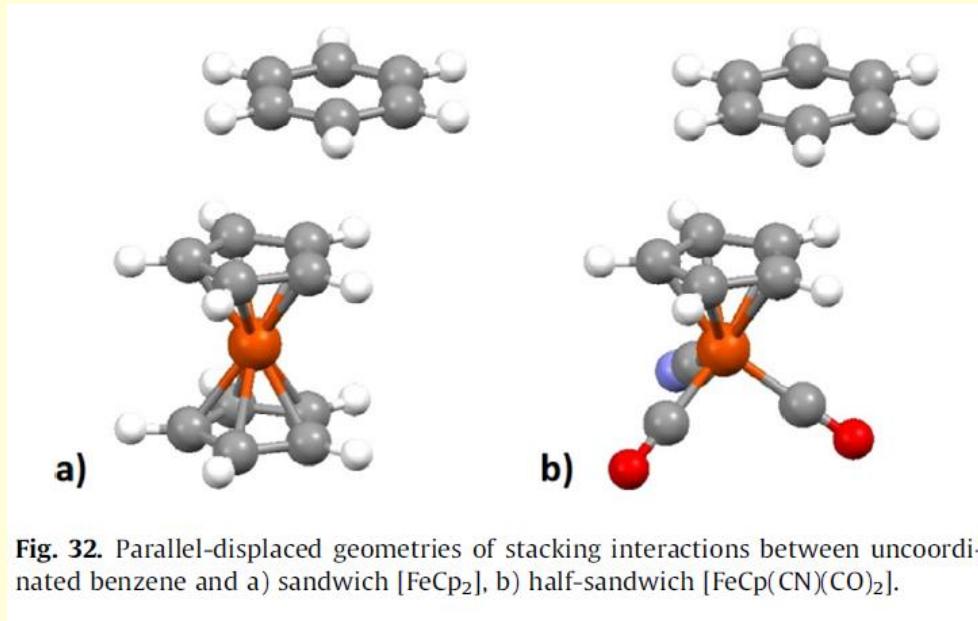

Steking interakcije i helatni prstenovi

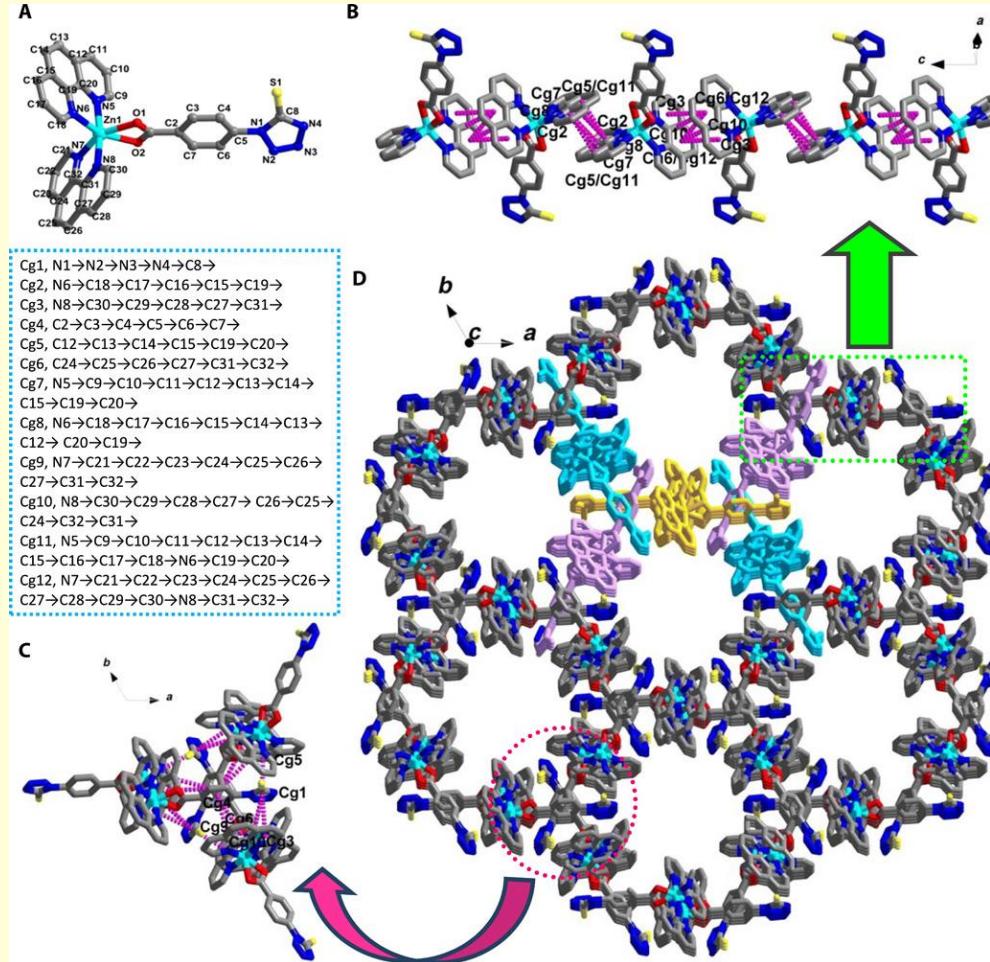

$$E_{\text{benzen-benzen}} = -2.73 \text{ kcal/mol}$$

Steking interakcije i koordinacija sa prelaznim metalima

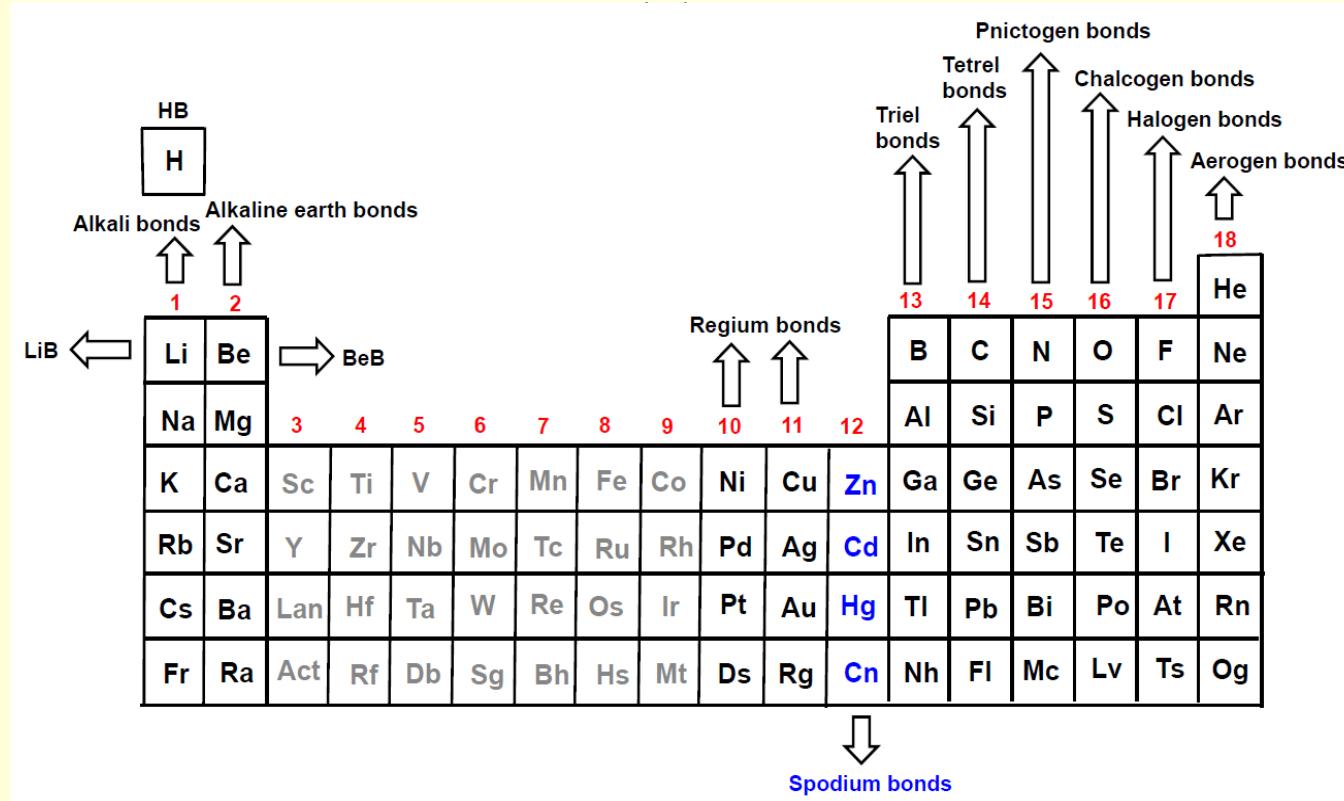

Primer: porozne supramolekulske strukture

Deng et al. *Sci. Adv.* 6, 2020, eaax9976

Vrstste nekovalentnih interakcija

➤ steking interakcije

Apstrakt

Napisati apstrakt o tetrelnim vezama na osnovu radova koji nisu prikazani u ovoj prezentaciji.